

JAN KOSTRZEWSKI

Aleja Róż 10 m 6
00-556 Warszawa

NA RATUNEK GINĄCYM LASOM

W polityce leśnej w Polsce kładzie się obecnie nacisk na pozaprodukcyjną rolę lasów. Jest to ważne stanowisko i w związku z tym pragnę nawiązać do spraw podjętych przez pozarządowe organizacje narodowe i międzynarodowe, które koncentrują się na problematyce ochrony lasów związanej z ochroną środowiska. Muszę jednak zacząć od stwierdzenia, że na czoło światowych problemów końca dwudziestego wieku wysuwa się nieopanowany wzrost liczby ludności świata i związana ze wzrostem liczby ludności groźba zagłady lasów. Problemy te wiążą się bezpośrednio ze sobą. Albowiem im więcej ludzi na naszej planecie, tym większe zagrożenie lasów. Liczba ludności świata przekroczyła już 5 miliardów. Szacuje się, że pod koniec XX wieku ludzi będzie przybywało po około 90 milionów rocznie. I jeżeli w takim tempie liczba ludności będzie nadal wzrastać, to należy oczekiwać, że w ciągu najbliższych 20–30 lat dojdzie do jej podwojenia. W toku dyskusji padały uwagi, że liczba 8 miliardów stanowi dopuszczalną granicę wzrostu. Trzeba przy tym podkreślić, że omawiany tu wzrost jest wynikiem przyrostu liczby ludności w krajach Trzeciego Świata, natomiast kraje uprzemysłowione, a zwłaszcza niektóre kraje wysoko rozwinięte, cechuje bardzo niewielki przyrost ludności a nawet ujemny wskaźnik rocznego przyrostu.

CO ROBIĆ W TEJ SYTUACJI?

W 1987 roku w Rockefellerowskim Centrum Badań i Konferencji w Bellagio (Włochy) odbyło się spotkanie, w którym uczestniczyli przedstawiciele czterech międzynarodowych organizacji — Instytutu Światowych Zasobów, Światowego Banku, Organizacji Żywności i Rolnictwa (FAO) oraz Programu Rozwoju Narodów Zjednoczonych (UNDP). Konferencja była poświęcona strategii ochrony lasów tropikalnych a przedmiotem obrad był plan działania w zakresie tropikalnego rolnictwa (The Tropical Forestry Action Plan, June 1987) zawarty w zwięzłej ale pełnej treści informacji wskazującej na główne problemy dotyczące gospodarki leśnej i ochrony lasów tropikalnych. Przedmiot obrad i wyniki konferencji w Bellagio pobudziły zainteresowanie InterAction Council — Rady Współdziałania, organizacji byłych głów państwa i przywódców politycznych, prezydentów, pre-

mierów, pod przewodnictwem byłego kanclerza Niemieckiej Republiki Federalnej — Helmuta Schmidt'a

OBRADY GRUPY EKSPERTÓW
W SPRAWIE OGOLAĆANIA ZIEMI Z LASÓW

LIZBONA 25 I 26 STYCZNIA 1988 ROK

Na zaproszenie Przewodniczącego Rady Współdziałania, Helmuta Schmidt'a i pod przewodnictwem Ola Ulsten'a, byłego premiera Szwecji (1978–1979), odbyło się w Lizbonie dwudniowe spotkanie poświęcone ochronie lasów tropikalnych. Uczestniczyło w nim, oprócz przewodniczącego, 17 specjalistów.

W końcowym raporcie z obrad grupa ekspertów, obradująca w Lizbonie, przedstawiła swoje wnioski i zalecenia, które poprzedzają następujące stwierdzenia i dane liczbowe:

- Można oczekiwać, że obecne stężenie dwutlenku węgla (CO₂) w atmosferze podwoi się do roku 2030;
- Spalanie kopalnych paliw dodaje co roku około 5 miliardów ton CO₂ do ogólnej ilości 700 miliardów ton CO₂ zawartych w atmosferze. Niszczenie lasów zwiększa te ilości o dalsze 1–4 miliardów ton rocznie;
- Dla pochłonięcia 1 miliarda ton CO₂ konieczne jest zalesienie około 2 milionów km²;
- Podgrzanie globalnej temperatury powietrza o 1°C na dekadę powoduje przesunięcie strefy klimatycznej naszego globu na północ o 60 milionów;
- Co roku ginie 11,5 milionów hektarów lasów tropikalnych wskutek wycinania i wypalania, a zalesienie w stosunku do karczowania lasów pozostaje w tyle jak 1:4 w Azji, 1:10 w Ameryce Łacińskiej i 1:29 w Afryce;
- Liczba ludności świata osiągnęła 5 miliardów w 1987 roku, a następnie do 1990 wzrastała nadal corocznie o 85 milionów, zaś po 1990 roku będzie wzrastać o około 90 milionów rocznie;
- W rozwijających się krajach około 70% ludności korzysta z drewna opałowego. Według danych szacunkowych w 1986 roku około 1,3 miliarda ludzi żyło w okolicach deficytu drewna opałowego, zaś do 2000 roku około 2,4 miliarda ludzi odczuje dotkliwy brak tego opału;
- W 1993 roku rozwijające się kraje zużyły 1,7 miliarda m³ drewna, z tego 82% na opał. W krajach uprzemysłowionych tylko 19% z ogólnej ilości pozyskanych 1,3 miliarda m³ drewna zużyto na opał;
- Do 2000 roku liczba krajów eksportujących produkty leśne netto może się zmniejszyć z obecnej 33 do 10.
- Przewiduje się, że eksport drewna i innych leśnych produktów przemysłowych z krajów Trzeciego Świata zmniejszy się z obecnego poziomu 7 miliardów dolarów poniżej 2 miliardów dolarów pod koniec obecnego stulecia.
- Nigeria i Tajlandia, które jeszcze kilka lat temu były netto eksporterami produktów leśnych, obecnie importują papier i drewno za około 100 milionów dolarów rocznie;

- Na ziemi istnieje obecnie 40 do 60 milionów gatunków oraz odmian zwierząt i roślin, których dominująca większość mieści się w lasach tropikalnych. Tylko 1,5 miliona rodzajów zostało opisanych, z czego 2/3 w regionach umiarkowanego klimatu;
- Przewiduje się, że pomiędzy rokiem 1990 a 2020 średnio 50 gatunków będzie ginąć codziennie, bezpowrotnie w regionach tropikalnych;
- Proces zmniejszania się przyrostu lasów umiarkowanego klimatu zaczyna się 25–30 lat wcześniej, zanim uszkodzenie lasów staje się widoczne;
- W połowie lat osiemdziesiątych rozmiary szkód w lasach krajów Europy Centralnej i Północnej odpowiadają przewidywanej ilości drewna potrzebnego Europie w ciągu przyszłych 10–20 lat o wartości rynkowej 375 miliardów dolarów według kursu w 1988 roku.

Głównym przedmiotem obrad Grupy Ekspertów w Lizbonie były materiały ilustrujące obecny stan lasów tropikalnych i ocena zmian zachodzących w wyniku nie kontrolowanej, w skali globalnej, gospodarki zasobami lasów tropikalnych. Tematykę obrad rozszerzono następnie na problematykę lasów północnej hemisfery, umiarkowanego klimatu, terenów północnych i obszarów subpolarnych zagrożonych przede wszystkim ze strony krajów uprzemysłowionych z powodu zanieczyszczeń powietrza, wód i gleby powodowanych przez przemysł, miasta i osiedla oraz środki transportu. Sytuacja jest szczególnie groźna w Europie i Ameryce Północnej. Lasy stanowią ochronny ekosystem dla rozwoju ludzkiego i całego życia na Ziemi. Postępujące niszczenie lasów wpływa na jakość środowiska otaczającego człowieka. Jeżeli w najbliższym czasie nie podejmie się skutecznej ochrony lasów, dojdzie do łańcuchowego procesu zmian klimatycznych, prowadzących ku globalnej katastrofie ekologicznej. Przywódcy polityczni i uczeni we wszystkich krajach muszą wziąć na siebie odpowiedzialność za długotrwały program działań zmierzających do ograniczenia degradacji naturalnych ekosystemów i zmniejszenia szkodliwych wpływów na otaczającą przyrodę.

Polityka i program działania wszystkich krajów powinny uwzględniać następujące zadania:

- zapobieganie dalszemu niszczeniu lasów;
- zwolnienie tempa zasięgu i stopnia podnoszenia temperatury atmosfery okołoziemskiej;
- utrzymanie zróżnicowanych zasobów biotycznych na Ziemi przez zachowanie nienaruszonych obszarów leśnych jako rezerwatów genetycznych (banki genów).

W tym programie podstawowego znaczenia nabiera ochrona lasów tropikalnych i lasów umiarkowanego klimatu.

Dla ochrony lasów północnej półkuli, zwłaszcza Europy, rządy i międzynarodowe organizacje powinny opracować, uzgodnić i wprowadzić w życie plan działania, zmierzający do znacznego zmniejszenia degradacji środowiska naturalnego i strat leśnych powodowanych przez zanieczyszczenie powietrza. Ten plan działania powinien między innymi obejmować: wykaz standardów służących ściślejszej kontroli i monitorowaniu zanieczyszczeń; analizę skutków transgra-

nicznych zanieczyszczeń; zapewnienie poradnictwa w sprawach gospodarki leśnej i programów zalesienia.

KRAKOWSKA DEKLARACJA RATOWANIA LASÓW EUROPEJSKICH

Na zaproszenie Polskiej Akademii Nauk i Rady Współdziałania (InterAction Council), 30 uczonych, polityków — przedstawiciele rządów oraz przedstawiciele międzynarodowych i pozarządowych organizacji reprezentujących 12 krajów, dokonało — od 5 do 7 czerwca 1989 roku w Krakowie — oceny obecnego stanu lasów w Europie. Zgromadzeni jednomyślnie zgodzili się na utworzenie Europejskiego Forum Ochrony Lasów. Uchwalona Deklaracja stwierdza co następuje:

1. Lasy w Europie spełniają ważną rolę ekonomiczną, ekologiczną i rekreacyjną. Jednakże w całej Europie — czy to w centralnej, północnej, wschodniej czy południowej — duże obszary lasów i ich ekosystemy są poważnie zagrożone. Zanik lasów należy przypisać różnym czynnikom. Mimo wyostrenia świadomości i mimo zatroskania tą sytuacją zarówno społeczeństwa, jak i decydentów, działania naprawcze podejmowane w okresie ostatnich 10 lat są niewystarczające lub nieskuteczne. Sytuacja ekologiczna i ekonomiczna nie tylko nie poprawia się, ale nawet ulega pogorszeniu i przyspieszeniu ulegają wyraźnie dostrzegalne straty. Statystyki ujawniają alarmujące tendencje. Nawet one jednak nie mogą należycie wyrazić twardej rzeczywistości, dotyczącej ginących lasów na dużych obszarach Europy Środkowej. Tysiące hektarów lasów uległy degradacji powodując erozję gleby w procesie degradacji. Należy namówić przywódców politycznych, aby zwiedzili tereny dewastacji, aby mogli w pełni zrozumieć rozmiary problemu i jego konsekwencje.

2. Ludzie nauki przepowiadają, że ostatnia dekada obecnego stulecia będzie świadkiem dalszego zaostrzenia procesu niszczenia lasów, pociągając za sobą zamieranie drzew na masową skalę, zwłaszcza w Europie Środkowej i Wschodniej. Jeżeli natychmiast nie podejmie się skutecznych i wytrwałych działań, w ramach skoordynowanego programu międzynarodowego, proces ten będzie narastać.

3. Przyczyny niszczenia lasów są wielorakie i różnią się w zależności od regionu. W Europie Centralnej i Północnej zanieczyszczenia powietrza — zarówno rodzime, jak i transgraniczne — niosą ze sobą zakwaszenie, opady siarki, związków azotu oraz inne zanieczyszczenia, jak wzrastające osady metali ciężkich, które dodatkowo zagrażają zdrowiu człowieka i bezpieczeństwu życia. W Europie Południowej najwięcej szkód powodują pożary lasów związane z czynnikami społeczno-ekonomicznymi, rozwojem ekonomicznym i nagromadzeniem palnego materiału. Wśród innych czynników, przyspieszających zaniechanie lasów należy wymienić szkodniki leśne, choroby drzew, susze i nawałnice. Należy oczekiwać, że niszczenie warstwy ozonowej i zmiany klimatu naszego globu jeszcze pogłębiają niekorzystny stan lasów.

4. Zanieczyszczenie powietrza, na które składają się dwutlenek siarki, tlenki azotu i inne zanieczyszczenia popularnie zwane „kwaśnym deszczem”, jest główną przyczyną szkód i dlatego musi ono pozostawać w centrum uwagi. Zanieczyszczenie powietrza jest w istocie rzeczy wynikiem działalności prze-

mysłowej i rodzaju energii wytwarzanej i będącej w użyciu. Siłownie operują głównie w oparciu o paliwa kopalne, a zwłaszcza w oparciu o węgiel. Zanieczyszczenia powietrza wędrują poprzez kontynent na duże odległości, bez względu na granice państw. Są one sterowane przeważającymi kierunkami wiatrów.

5. Wiele środków służących zwalczaniu kwaśnych deszczów podjęto już w poszczególnych krajach oraz w wyniku porozumień zawartych pomiędzy krajami. Doprowadziło to do widocznej poprawy. Ale o wiele więcej pozostaje jeszcze do zrobienia. W szczególności więcej krajów powinno zgodnie prowadzić skuteczną politykę a istniejące międzynarodowe porozumienia wymagają wzmocnienia i powinny być w pełni wprowadzone w życie. Standardy emisji uzgodnione kilka lat temu uważa się obecnie za niedostateczne; poziomy krytycznych ładunków osadów należy zrewidować w świetle najnowszych badań, aby sprostać wyzwaniu i zapobiec dalszemu, gwałtownemu zanikaniu lasów. Technologie są już dostępne dla zaatakowania tego problemu. Nie ma więc powodu dla ciągłego odwlekania działań.

6. Wszystkie kraje miały swój udział w wyniszczeniu lasów na obecną skalę. Dlatego na wszystkie kraje spada obowiązek bezzwłocznego podjęcia wspólnego programu działania, który zmobilizuje zbiorowy wysiłek ludzi, środki techniczne i finansowe dla przeciwdziałania problemom zagłady lasów. Program ten powinien zespolic krótko-, średnio- i długoterminową strategię i musi kierować się koniecznością zapewnienia ciągłego rozwoju środowiska, integralności ekologicznej naszego ekosystemu przez zapewnienie zdolności regeneracyjnej, wytwórczej i asymilacyjnej. Program ten powinien również uwzględniać potrzeby udoskonalonej technologii leśnej i gospodarki leśnej a zwłaszcza potrzeby zalesienia i rehabilitacji, które mogą zabrać więcej czasu niż proces niszczenia lasów. Dotychczasowe doświadczenie wskazuje na to, że widoczne oznaki zniszczeń są ewidentne dopiero z upływem dziesiątków lat narażenia na działanie szkodliwych czynników. Należy też oczekiwać, że dłuższy okres czasu stosowania środków naprawczych może być potrzebny dla uzyskania widocznych wyników poprawy.

7. Zalesienie i wykorzystanie bardziej odpornych gatunków może być przydatne na krótki okres czasu dla zachowania estetycznych walorów lasów i dla zapobiegania erozji gleby. Działania te mogą odroczyć, ale nie są w stanie uniknąć ostatecznego losu wielu lasów i ich ekosystemów. Proponowany całościowy plan ochrony lasów europejskich i ich rozwoju powinien wskazać na właściwe poczynania zalecane dla działań krajowych i międzynarodowych. Program działania powinien uwzględniać wskazówki dotyczące źródeł i wielkości emisji szkodliwych dla lasów czynników, ich redukcji oraz zaleceń dotyczących finansowania obniżenia emisji. Program ten powinien również zapewnić zachowanie różnorodności biologicznej gatunków i genów.

8. Lasy mają duże znaczenie ekonomiczne, często niedostrzegane. Najwyższy już czas aby wszystkie korzyści gospodarcze płynące z lasów oraz pośrednie i bezpośrednie koszty zamierania lasów poddać rachunkowi ekonomicznemu, a wynik tych obliczeń udostępnić politykom podejmującym decyzje. Przyprawiające o zawrót głowy straty ekonomiczne oraz koszty naprawy szkód związanych z degradacją lasów znacznie przekraczają koszty całościowego programu uzdrawiania lasów. Stawką są miliardy dolarów potrzebnych na inwestycje

tycje w przemyśle leśnym dla zasilania rozwoju ekonomicznego i tworzenia miejsc pracy.

9. Proces globalnego wzrostu temperatury przypuszczalnie przyspieszy proces zamierania lasów w niektórych częściach Europy. Jednakże wyłaniająca się ugoda polityczna w sprawie powstrzymania światowego wzrostu temperatury powinna mieć korzystny wpływ na politykę ochrony lasów, bowiem używanie paliw kopalnych jest najważniejszym czynnikiem wpływającym na oba procesy — podgrzewania globalnej temperatury i zamierania lasów.

10. Obecny sposób wykorzystywania i wytwarzania energii polega głównie na przemysłowym i domowym spalaniu paliw kopalnych, to jest węgla, ropy i gazu, co powoduje wytworzenie dwutlenku węgla (CO_2). CO_2 z kolei gromadzi się w atmosferze i jest głównym czynnikiem szklarniowego efektu, będącego wynikiem pochwylenia i odbicia z powrotem ciepła na powierzchnię ziemi, powodując wzrost średniej temperatury globalnej.

Główne składniki kwaśnych deszczów, to jest dwutlenek siarki i tlenki azotu, są również produktami spalania. Elektrownie oparte na spalaniu węgla dominują w Europie Środkowej i Wschodniej. Do zanieczyszczeń środowiska przyczyniają się również maszyny spalinowe, produkcja przemysłowa i stosowanie w rolnictwie nawozów azotowych.

W celu ustabilizowania zawartości CO_2 w atmosferze i zredukowania częstości kwaśnych deszczów, konieczne jest podjęcie przemyślanego programu dla rozwoju właściwej alternatywy odnawialnej energii, która będzie zdolna stopniowo zastępować obecną zależność od dominacji paliw kopalnych. To przejście do nowej ekonomii energii będzie prowadzić do następnego wieku. W międzyczasie należy podjąć skoncentrowany wysiłek dla zwiększenia wydajności elektrowni węglowych i ogrzewania domów, zainstalowania urządzeń redukujących zanieczyszczenia i dla promowania wydajnego korzystania z energii i sposobów jej oszczędzania z myślą o hamowaniu wzrostu zapotrzebowania na energię.

11. W pracach nad formułowaniem strategii i polityki zmierzającej do rozwiązania przedstawionych wyżej problemów muszą ściśle ze sobą współpracować pracownicy nauki i politycy. Międzynarodowa współpraca naukowa, z uwzględnieniem wspólnych programów oraz wzajemnej pomocy, będzie miała podstawowe znaczenie i powinna być tak wzmocniona, aby uzyskać wysoki stopień wzajemnego zrozumienia i porozumienia w sprawie wszystkich faktów i zjawisk, które z kolei stworzą podstawy dla rozwoju spójnej i skutecznej polityki i planu działania. Wszystkie dane zgromadzone przez poszczególne kraje powinny być wystandaryzowane dla zapewnienia możliwości porównań. Będzie to wymagało uzyskania zgodnych technologii oraz oprzyrządowania w całej Europie. Jeżeli okaże się to konieczne, inwestycje takie mogą wymagać nowego formalnego podejścia do finansowania programów przez dwu i wielostronne umowy i przez sektor banków.

12. Cenny wkład międzynarodowych organizacji i wcześniejszych konferencji dotyczących lasów powinien być punktem wyjścia dalszych poczynań. Ze względu na złożoną naturę problemu zamierania lasów oraz ze względu na pilną potrzebę sformułowania skutecznego programu i polityki działań na zebraniu krakowskim uzgodniono, że należy powołać Europejskie Forum Ochrony Lasów a jego zadania powinny obejmować:

- a) monitorowanie rozwoju zmian wpływających na lasy w Europie;
- b) określenie obszarów ostrych zagrożeń;
- c) popieranie wymiany informacji dotyczących wszystkich aspektów społeczno-ekonomicznych konsekwencji zmian ekologicznych, jak również ekologicznych konsekwencji zmian społeczno-ekonomicznych;
- d) ustalenie możliwości ustanowienia zgodnego w europejskiej skali krajowych standardów zanieczyszczeń i związanej z nimi polityki;
- e) proponowanie wzorów dla transportu technologii dotyczącej problemów środowiska;
- f) mobilizowanie świadczeń sektora prywatnego i pozarządowych organizacji;
- g) proponowanie odpowiednich międzynarodowych układów i urzędzeń dotyczących podejmowania priorytetowych problemów w krótkim, średnim i długim okresie;
- h) opracowywanie rekomendacji dla rządów, parlamentów oraz międzynarodowych organizacji;

13. W Forum powinni uczestniczyć ludzie kształtujący państwową politykę, czołowi uczeni, przedstawiciele narodowych i międzynarodowych organizacji pozarządowych, przemysłu, instytucji finansowych oraz międzynarodowych i regionalnych organizacji. W różnych działaniach przewidzianych dla Europejskiego Forum wszystkie kraje europejskie powinny być zaangażowane. Możliwy jest również udział obserwatorów z krajów spoza Europy.

14. Pierwsze spotkanie Forum odbyło się w Szwecji, w 1990 roku na zaproszenie Królewskiej Szwedzkiej Akademii Rolnictwa i Leśnictwa a następne będą odbywać się regularnie dla przedyskutowania uzgodnionych problemów priorytetowych oraz wyłaniających się nowych problemów palącej natury.

15. Uczestnicy spotkania w Krakowie wezwali rządy do zapewnienia niezbędnego kierownictwa i do zakończenia wiążących międzynarodowych porozumień ustalających skuteczne standardy emisji; zapewnienia zgodnych wymagań minimalnych w polityce i legislacji narodowej dotyczącej lasów, łącznie ze zobowiązaniem do osiągnięcia zredukowania emisji do określonego poziomu, do monitorowania i wzmacniania mechanizmów redukcji emisji, jak również do ułatwiania transferu technologii środowiskowej łącznie z zapewnieniem środków finansowych przez agencje bilateralne i multilateralne, co umożliwi szybkie pozyskanie i zainstalowanie niezbędnego wyposażenia. Był to następny, konieczny krok prowadzący do ochrony lasów.

16. Obecne narodowe i międzynarodowe instytucje i mechanizmy nie wystarczają dla wykonania wymienionych zadań z niezbędną szybkością. Dlatego wzywamy rządy krajów w Europie do podjęcia inicjatywy i puszczania w ruch procesu prowadzącego do zakończenia odpowiednich spotkań i zawarcia porozumień. Układy dwustronne lub kilku tylko krajów-partnerów mogą poprzedzać szersze międzynarodowe porozumienia.

17. Na koniec, skuteczne działania w Europie, zmierzające do zachowania lasów, stanowią pozytywny sygnał dla innych regionów świata a zwłaszcza dla krajów Trzeciego Świata zachęcając je do podjęcia uzupełniających działań, zwłaszcza w zakresie zachowania lasów tropikalnych. Będzie to stanowiło bezpośredni wkład do stabilizacji globalnego klimatu jako zapobieganie dalszej degradacji lasów, jako ewentualna ekspansja całego obszaru lasów w Europie

ułatwi absorpcję dużych ilości CO₂, które w innym wypadku pozostaną w atmosferze i pogłębią proces globalnego ocieplenia.

SZTOKHOLMSKA DEKLARACJA EUROPEJSKIEGO FORUM DLA OCHRONY LASÓW

Niebezpieczeństwo zagrażające europejskim lasom z powodu zanieczyszczeń powietrza sięga niedopuszczalnych rozmiarów. Jako dalszy ciąg spotkania w Krakowie, zwołanego wspólnie przez Radę Współdziałania (InterAction Council) i Polską Akademię Nauk, zespół uczonych prowadził badania wpływu różnych scenariuszy obniżenia zanieczyszczeń na zasoby lasów europejskich.

Jak zalecono na spotkaniu w Krakowie, pierwsze Europejskie Forum dla Ochrony Lasów zostało zwołane w Sztokholmie 3–5 lipca 1990 roku, gdzie współgospodarzami była Królewska Szwedzka Akademia Rolnictwa i Leśnictwa oraz Rada Współdziałania. Forum składało się z przedstawicieli 18 krajów, polityków wysokiej rangi, uczonych oraz przedstawicieli handlu, przemysłu i międzynarodowych agencji.

Z udziałem Międzynarodowego Instytutu Analizy Systemowej (International Institute for Applied System Analysis — IISA) i Szwedzkiego Uniwersytetu Nauk Rolniczych (Swedish University of Agriculture Sciences — SUAS) po raz pierwszy został opracowany całościowy raport europejski i analiza położenia lasów w Europie oraz potencjalnych szkód.

Forum wnikliwie rozpatrzyło i przedyskutowało wyniki naukowego raportu i potwierdziło generalne wnioski zespołu, dotyczące aktualnych i potencjalnych rozmiarów zamierania lasów europejskich. Uznano, że analiza i ocena szacowanych szkód potwierdzają wcześniejsze oszacowania i stanowią dostateczne świadectwo dla podjęcia szybkich i prężnych działań profilaktycznych.

Powagę sytuacji dobrze ilustruje strata produkcji i dochodów ocenianych na podstawie wyników oddziaływania emisji jednego tylko czynnika SO₂. Zakładając, że obecnie dostępne środki i plany zredukowania emisji SO₂ zostaną wprowadzone w życie i że gospodarke leśną będzie się prowadzić z tą samą wydajnością, wyniki jej oszacowane przez zespół naukowców kształtują się na poziomie:

- 120 miliardów metrów kubicznych drewna produkowanego rocznie lub około 20% bieżącej produkcji będą wynosić corocznie straty w ciągu najbliższych 100 lat;
- 30 miliardów USD rocznie, w tym samym okresie czasu, przedstawiają koszty strat w produkcji drewna, związanych z nią wartością dodaną i wartością innych niż z drewna dochodów. Na dodatek, zanieczyszczenia mają duży wpływ degeneratywny na bogactwa naturalne i na ekosystem leśny oddziałując na całe otoczenie i na jakość życia.

Przyjmując obecne i przewidywane wzory zużycia energii, nawet gdyby emisja zanieczyszczeń została obniżona przy zastosowaniu najlepszych technologii i tak około 25% lasów pozostawałoby pod wpływem opadów zanieczyszczeń powyżej progowego poziomu. Przez progowy poziom należy rozumieć taki poziom opadów, jaki nie wywiera negatywnego wpływu na wzrost w okresie rotacji. Wprawdzie

koszt działań uzdrawiających jest pokaźny, to nie może być żadnego wytłumaczenia dla zaniechania działań. W dodatku, gdyby nawet osiągnąć cel, żeby wszystkie lasy Europy znalazły się w granicach poziomu progowego, to zastosowanie nowego systemu energetycznego będzie i tak konieczne.

Czynniki pozostające poza kontrolą leśnego sektora, a przede wszystkim polityka w zakresie energii, przemysłu, transportu i rolnictwa, mają duży wpływ na zamieranie lasów a tym samym na produkcję drewna. Wymaga to mocnej polityki przeciwdziałania i wprowadzenia koniecznych działań uzdrawiających. Właściwa silwicultura i polityka leśna może w pewnym zakresie wzmocnić odporność na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza.

Ponadto Forum uważa, że akcja uzdrawiająca, zmierzająca do opanowania emisji jest uzasadniona także oddziaływaniem na zdrowie ludności oraz dekompozycję budynków, konstrukcji i pomników.

Forum zaleca:

- Problemu zamierania lasów europejskich nie można skutecznie rozwiązać w ramach narodowej polityki, w izolacji; wymaga to skoordynowanego wysiłku całej Europy, w którym Europejski Komitet Ekonomiczny Narodów Zjednoczonych i inne właściwe instytucje powinny spełniać rolę koordynującą;
- Poszczególne rządy i międzynarodowe organizacje powinny kontynuować strategię redukcji emisji transgranicznych, a prawo pierwszeństwa należy przyznać, chociaż nie wyłącznie, poprawie sytuacji dużych fabryk, niesprawnych pod względem emisji, takich jak jednostki spalania;
- W świetle faktu, że skutki opanowania emisji są pochodzenia transgranicznego, co nie sprzeciwia się generalnej zasadzie opłat za zanieczyszczenia, należy wziąć pod uwagę potrzebę przyjęcia z pomocą krajom ubogim, przez podział kosztów pomiędzy krajami, uznając wzajemne korzyści;
- Należy podtrzymywać międzynarodowe ułatwienia finansowe dla zapewnienia potrzebnych funduszy na zasadzie koncesji lub grantów przeznaczonych na opanowanie emisji, co przynosi głównie transgraniczne korzyści. Międzynarodowe i regionalne banki powinny być powiadomione o tych potrzebach przez odpowiednie rządy;
- Należy popierać międzynarodowe konwencje leśne, aby pobudzić współpracę międzynarodową oraz kontrolę zanieczyszczeń w celu rozwiązania problemu emisji w skali globalnej uwzględniając również inne problemy związane z leśnictwem a dotyczące zarówno lasów klimatu umiarkowanego, jak i tropikalnego. FAO powinno w tych wysiłkach grać wiodącą rolę;
- Sektory energii, przemysłu i transportu potrzebują bardziej wydajnej technologii (łącznie z transferem istniejącej już technologii), większego wkładu kapitałowego, udoskonalonych przepisów i kierownictwa bardziej zorientowanego na sprawy środowiskowe, aby osiągnąć pożądane zmiany i aby politykę tę poparły poszczególne rządy;
- Należy zidentyfikować źródła funduszy i właściwe instytucje w celu wzmocnienia badań ekosystemów leśnych, zanieczyszczeń powietrza i ich skutków. Powinna być określona szczegółowa odpowiedzialność za wykonanie tych zadań;

- Forum nawiązało kontakty z właściwymi organizacjami dla przekazania im informacji o zamieraniu lasów europejskich, włączając sekretariat: the 1992 UN World Conference on Environment and Development (WCED), the 1990 World Climate Convention, the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) oraz the International Union for Forestry Research (IUFRO).

SAVE THE DETERIORATING FORESTS

Summary

Within the last decade concern about the state of forests has spread around the world and the disappearance of tropical forests attracted particular attention on a global scale.

The InterAction Council, a group of some thirty former heads of Governments, proposed in 1988 a set of measures to counteract global deforestation trends. One of the suggestions was to establish a European Forum for Forest Protection which was seen as one of possible means to stimulate joint action by all European countries. It is hoped that the Forum will be able to play a catalytic role in devising approaches and concrete programmes to improve the state of forests in Europe.

The Polish Academy of Sciences responded to this suggestion by inviting the InterAction Council to co-sponsor an international conference on establishment of such a Forum. This conference took place in June 1989 in Cracow, Poland, and resulted in formal creation of the Forum as reflected in the Cracow Declaration on Saving the European Forests. The first meeting of the Forum was held in Sweden in 1990.